

סא:

עין משפט
נר מצוה

^{קלג א מיי פ"ה מה' עבודת כוכבים הלכה ה:}
קלד ב מיי שם פ"ג הלכה ו:

^{קלה ג ד מיי פט"ו מה' שגגות הלכה ג:}
קלו ה מיי שם הלכה

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

רבא אמר פטור. אע"ג דצפ' בן סורר ומורה (לקמן דף עד.) אמר בעבודת כוכבים יהרג ואל יעבור י"ל נהי דחייב למסור עצמו לכתחלה מ"מ היכא דלא מסר את עצמו לא מיחייב מיתה ואין לומר דרבא לטעמיה דאמר צפ' ר' ישמעאל (ע"ו דף נה. ושם) אפי' עבודת

מ"ש איהו מינן דידן ואין דקאמרי אחובי עליה ומתנאי' כאן ביחיד הניסת כאן ברבים הניסתים יחיד לא מימלך ושעי בתריה רבים מימלכי ולא טעו בתריה אמר רב יוסף מנא אמינא לה דכתיב ילא תאבה לו ולא תשמע אליו "הא אבה ושמע חייב איתיביה אביי מי שאני בין ניסת דרבים לניסת יחיד והתניא ²כי יסיתך אחיך בן אמך אחד יחיד הניסת ואחר רבים הניסתים והוציא הכתוב יחיד מכלל רבים ורבים מכלל יחיד יחיד מכלל רבים להחמיר על גופו ולהקל על ממונו רבים מכלל יחיד להקל על גופם ולהחמיר על ממונם בהא מילתא הוא דשאני אבל בכל מילי כי הדדי נינהו אלא אמר אביי כאן בניסת מפי עצמו כאן בניסת מפי אחרים מפי עצמו מימלך מפי אחרים גריר בתרייהו אמר אביי מנא אמינא לה דכתיב לא תאבה לו ולא תשמע אליו הא אבה ושמע חייב רבא אמר אידי ואידי בניסת מפי אחרים הא דא"ל כך אוכלת כך שותה כך

מטיבה כך מריעה הא דלא א"ל כך אוכלת כך שותה כו' אמר רבא מנא אמינא לה דכתיב ³מאלהי העמים אשר סביבותיכם הקרובים אליך וגו' מה לי קרובים ומה לי רחוקים הכי קא"ל מטיבותן של קרובים אתה למד מה טיבותן של רחוקים מאי לאו דאמר ליה כך אוכלת כך שותה כך מטיבה כך מריעה ש"מ רב אשי אמר סיפא בישראל ⁶מומר רבינא אמר לא זו אף זו קתני ⁷איתמר העובד עבודת כוכבים מאהבה ומיראה אביי אמר חייב רבא אמר פטור אביי אמר חייב רבא פלחה רבא אמר ⁸פטור אי קבליה עליה באלוה אין אי לא לא: סימן עב"ד ישתחו"ה למשי"ח: ואמר אביי מנא אמינא לה דתנן העובד עבודת כוכבים אחד העובד כו' מאי לאו אחד העובד מאהבה ומיראה ורבא אמר לך לא כדמתרין רבי ירמיה ⁹אמר אביי מנא אמינא לה דתניא ⁴לא תשתחוה להם להם אי אתה משתחוה אבל אתה משתחוה לאדם כמותך יכול אפילו נעבד כהמן ת"ל ⁵ולא תעבדם והא המן מיראה הוה נעבד ורבא כהמן ולא כהמן כהמן גופיה עבודת כוכבים ולא כהמן דאילו המן מיראה והכא לאו מיראה ואמר אביי מנא אמינא לה דתניא ⁷כהן משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה וחכמים אומרים יבהעלם דבר יושיון שבשעירה כיחיד יושיון שאין מביא אשם תלוי ¹⁰האי שגגת מעשה דעבודת כוכבים ה"ד אי קסבר בית הכנסת הוא והשתחוה לו הרי לבו לשמים אלא דחזא אנדרטא והשתחוה לו אי קבליה עליה באלוה מזיד הוא ואי

דלאו כלום עבד: **אחד העובד**. והלא המזבח והמקטיר עובדין הן חלל הכי קאמר אחד העובד ואפילו מאהבה ומיראה ואחד המזבח לשם אלהות דתנא סיפא לגלויי עליה דרישא דמאהבה ומיראה הוא ואפילו הכי חייב: **דדסיף ר' ירמיה**. אחד העובד כל עבודה שהיא דרכה צדק ואחד המזבח שלא כדרכה ולעולם רישא וסיפא לשם אלהות: ¹¹**ולא תעבדם**. יתירה הוא: **נעבד כהמן**. שעשה עצמו עבודת כוכבים כדלמר במגילה (דף יט.) דאי לאו הכי לא הוה מרדכי מתגרה בו והיה כורע ומשתחוה לו: **והא המן**. מיראת המלך הוו פלחי ליה כדכתיב (אסתר א) כי בן צוה לו המלך וקתני דלא: **ודלא כהמן**. דקתניי' יכול אפילו נעבד כהמן לאו למיסר מיראה חלל למיסר אדם הנעבד לשם עבודת כוכבים שלא מיראה למסגד ליה צסתמא והאי דנקט המן משום דעשה עצמו עבודת כוכבים הוא: **בהן משות**. צקרנן עבודת כוכבים: **ר' אומר בשגג מעשה**. אפילו לא נעלם ממנו איסור עבודת כוכבים חלל שגג כמעשה חייב. ואע"ג דבשאר מצות אין מציא קרבן האמור בו חלל א"כ נעלמה ממנו הלכה דכתיב גבי חטאת כבור (ויקרא ד) ונעלם דבר כגון הורו ד"ד שחלצ מותר ועשו ע"י העלמתן דבצר בהן משות כתוב (שם) לאשמת העם הרי משוח ככזור אפילו הכי בעבודת כוכבים שקרבנו שזה לשאר יחידים כדקתני ואילו מחייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר. ולקמן מפרש האי שגגת מעשה היכי דמי: **וחכ"א**. אף כאן אינו חייב חלל בהעלם דבר. ובהוריות צפ"ב (דף יא:) ילפינן טעמא מקרא: **ושוין שבשעירה כיחיד**. ואפילו לרצנן דלא משוי ליה כשאר יחיד לענין להחייבי בלא העלם דבר מודים הן שאין קרבנו בעבודת כוכבים חלוק משאר יחיד שמציא שעירה דכתיב גבי קרבן עבודת כוכבים דפרשת שלח לך ^[במדבר טו] ואם נפש אחת אחת יחיד ואחד נשיא ואחד משוח ⁽⁶⁾ משמע ואע"פ שנשיא ומשוח חלוקין מן היחידים בשאר מצות שהנשיא מציא שעיר זכר וגאלכל וכהן משוח פרו ונשקר והיחיד מציא כשבה או שעירה בעבודת כוכבים שוין הן: **ושוין שאינו מציא אשם תלוי**. על שום לא הודע שכתורה משום דגבי אשם תלוי כתיב (ויקרא ה) על שגגתו אשר שגג משמע מי שמציא חטאת על הודע דשגגת מעשה מציא אשם תלוי על לא הודע ילא משוח שאין מציא חטאת חלל בהעלם דבר ואשמעינן הכא אפילו לרבי דלמר שיש לך קרבן שהמשוח חייב בשגגת מעשה מודה הוא שאין מציא אשם תלוי. ובמס' הוריות (י:) יליף מקרא מדכתיב בזהם תלוי (ויקרא ה) שגגתו שגגתו⁽⁷⁾ תרי זימני מי שכל חטאו בשגגה ילא משוח שאין כל חטאו בשגגה שהרי בשאר מצות צריך העלם דבר: **שגגת מעשה**. בלא העלם דבר ה"ד: **הרי לבו לשמים**. ולא השתחוה זה לעבודת כוכבים לא מויד ולא שוגג הוא⁸ חלל לשמים שהרי לשמים נתכוין ואפילו היה יודע שזה הבית עבודת כוכבים הוא והוא משתחוה בתוכו לשמים אין כאן עונש שהרי אף משתחוה לבית הכנסת לא לבית הוא משתחוה חלל למי ששכן שמו עליה: **חלל דחזא אנדרטא ומגיד ליה**. שראה דמות⁹ שהיו רגילין לעשות בדמות המלך והרואה אותו משתחוה לו לכבוד המלך ופעמים שעובדין אותו וזה ראה אחד שהיה נעבד ולא ידע שהוא נעבד והשתחוה לו: **אי דקצליה עליה באלוה**. שהשתחוה לו לשם עבודת כוכבים מזיד הוא:

מאי שנא איהו. להיות אלוה יותר ממני ואין דקאמר ליה לחובי עליה: **ומתניסין**. דקשיין אהדדי הכי מתוקמא רישא דקתני **עובד** אין אומר לא: **כרבים הניספס**. דאפילו נתלכו מימלכי והדרי בזה ולא טעו הלכך לא קרינא ביה אבה ושמע וסיפא דמחייב באבה ושמע ביחיד הניסת דכיון דנתחלה לאו דעתיה למהדר והוא אבה ושמע ורחמנא חייביה: **והוילא הכפז יחיד מכלל רבים**. וילך ויעבד וגו' וסקלתם (דברים יז) **ורבים מכלל יחיד**. לדון בסייף הכה תכה (שם יג) **דעיר הנדחת: להחמיר על ממונס**. ושרפת בלש וגו' (שם) חלל יחיד הקל בממונו שלא גזר עליו לאכדו: **מפי עצמו**. שאין אחר מסיתו: **מנא אמינא לה**. דדכדורא ניסת מפי אחרים הוא דמחייב: **הא אבה ושמע**. למסיתו חייב: **אידי ואידי בניסם מפי אחרים**. ומשכחת לה וליה **בניסם** נתחייב ניסת משום אבה ושמע כגון

דלא אמר ליה מסית שצחיה דעבודת כוכבים כך אוכלת וכך שותה דכיון דלא ידע ביה מילתא דשצחיה מהדר קא הדר ביה ולא אבה ושמע: **מנא אמינא לה**. דכי כתוב אבה ושמע בדלמר ליה כך אוכלת וכך שותה משתעי: **דכסיב**. צפרשת מסית מאלהי העמים אשר סביבותיכם הקרובים אליך או הרחוקים ממך לי קרובים ומה לי רחוקים ולמה הזכיר קרוב ורחוק חלל מפני שדברו של מסית לדבר על עבודת כוכבים רחוקה שאינו מכיר בה ומוציא צפיו השקר ואומר כך אוכלת וכך שותה לפיך אני אומר לך הסתכל בעבודת כוכבים הקרובות לך ותראה שאין בהם ממש ומתן אתה למד טיבן של רחוקים. חללמא קרא בדלמר ליה כך אוכלת כתוב: **רצ אשי אמר סיפא**.

דמחייב באמירה בישראל מומר⁽⁸⁾ דכיון דקבל עליה מו לא הדר ביה שהרי הופקר צדק: **רבינא אמר**. לעולם בישראל גמור וכולה מתניי בחד טעמא ותנא רישא עובד וסיפא אומר ולא זו אף זו קתני כלומר ולא עובד בלבד אמרו חלל אף אומר חייב: **מאהבה ומיראה**. מאהבת אדם ומיראת אדם ולא חשבה בלבו באלהות: **חייב**. במזיד ובהתראה במיתה ובשוגג דכסבור מותר לעשות כן חייב כחטאת: **פטור**. צין במזיד צין בשוגג

דקבל עליה מו לא הדר ביה שהרי הופקר צדק: **רבינא אמר**. לעולם בישראל גמור וכולה מתניי בחד טעמא ותנא רישא עובד וסיפא אומר ולא זו אף זו קתני כלומר ולא עובד בלבד אמרו חלל אף אומר חייב: **מאהבה ומיראה**. מאהבת אדם ומיראת אדם ולא חשבה בלבו באלהות: **חייב**. במזיד ובהתראה במיתה ובשוגג דכסבור מותר לעשות כן חייב כחטאת: **פטור**. צין במזיד צין בשוגג דקבל עליה מו לא הדר ביה שהרי הופקר צדק: **רבינא אמר**. לעולם בישראל גמור וכולה מתניי בחד טעמא ותנא רישא עובד וסיפא אומר ולא זו אף זו קתני כלומר ולא עובד בלבד אמרו חלל אף אומר חייב: **מאהבה ומיראה**. מאהבת אדם ומיראת אדם ולא חשבה בלבו באלהות: **חייב**. במזיד ובהתראה במיתה ובשוגג דכסבור מותר לעשות כן חייב כחטאת: **פטור**. צין במזיד צין בשוגג

דקבל עליה מו לא הדר ביה שהרי הופקר צדק: **רבינא אמר**. לעולם בישראל גמור וכולה מתניי בחד טעמא ותנא רישא עובד וסיפא אומר ולא זו אף זו קתני כלומר ולא עובד בלבד אמרו חלל אף אומר חייב: **מאהבה ומיראה**. מאהבת אדם ומיראת אדם ולא חשבה בלבו באלהות: **חייב**. במזיד ובהתראה במיתה ובשוגג דכסבור מותר לעשות כן חייב כחטאת: **פטור**. צין במזיד צין בשוגג

מסורת הש"ס

(6) [בס"פ: משומד], (7) שבת עב: [כריתות ג.], (8) ואומר רש"ש, (9) הוריות יז, (10) שבת עב: כריתות ג., (11) בס"פ: משומד, (12) [צ"ל אחר ד"ה נעבד], (13) [הא דקתני רש"ש], (14) [ושגגתו שגג רש"ש], (15) בס"פ ליתא הוה, (16) בס"פ: כלס, (17) [צ"ל בכייתות], (18) [עיי' מוס' שבת עב:].

תורה אור השלם

1. לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עָלָיו ולא תחמל ולא תבסור עָלָיו:

דברים יג ט

2. כי יִסְתַּף אֲחִיךָ בֶן אִמְךָ או בֶּןךָ או בִּתְּךָ או אִשְׁתְּ חִתְּךָ או רֵעֶךָ אֲשֶׁר בְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר לֹאמֹר נִלְכְּהָ וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתָּ אֹתָהּ וְאֶבְתָּרָהּ:

דברים יג ז

3. מֵאֲלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם הַקְּרִיבִים אֵלֶיךָ או הָרְחֹקִים מִמֶּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קֶצֶה הָאָרֶץ:
דברים יג ח
4. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קָדָשׁ פָּקֹד עֲוֹן אָבֵת עַל בָּנָיִם עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים לְשָׁנָאִי:
שמות כ ד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבא. וי"ם הא דאמר. ע"ל סה ע"א תוד"ה הוהל וישנו: **בא"ד** אע"ג דמבין לבווי. ע"ל סד ע"א מוס' ד"ה אע"ג:

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה ושון כי ואחד משוח במשמע:

מוסף רש"י

מטיבותן של קרובים אתה למד מה טיבותן של רחוקים. כסס שאין ממש בקרובים, כך אין ממש ברחוקים (דברים יג ח). רבי אומר בשגגת מעשה. לחודים, וחכמים אומרים בהעלם דבר. כלומר עס שגגת מעשה כשאר מצות (הוריות יז). הרי לבו לשמים. דאי נמי צבית עבודת כוכבים השתחוה לשמים לאו איסורא עבד וליכא חטאת (כריתות ג. ובעי"ז שבת עב:). אנדרטא. זורת המלך שעושין לכבוד המלך והשתחוה לה ולא לשם אלהות (שבת עב:).